

Kniha: Romeo a Julie

Předmět: ČJ - rozbor děl

Přidal(a): Tereza Möllerová

William Shakespeare (1564–1616)

Informace o autorovi:

- Nejvýznamnější anglický renesanční dramatik, básník a herec, klíčová postava světové literatury. Narodil se a zemřel ve Stratfordu nad Avonou.
- V 18 letech se oženil s Anne Hathawayovou (která byla o 8 let starší). Měli spolu 3 děti. Smrt jednoho z nich (syna Hamneta) silně poznamenala autorovu další tvorbu.
- Většinu svého aktivního života strávil v Londýně, kde byl součástí divadelní společnosti a působil i jako vynikající herec.
- Byl spoluvlastníkem slavného londýnského divadla Globe.
- Jako dramatik tvořil napříč všemi žánry: psal komedie, tragédie, historické hry i hry s pohádkovými motivy.

Díla:

- **Jeho dramatická tvorba se člení do 3 období:**
 - **I. 90. léta 16. století:** Tvorba je pod silným vlivem renesančního optimismu. Píše historické hry (*Richard III.*), komedie (*Zkrocení zlé ženy*, *Kupec benátský*, *Komedie plná omylů*, *Sen noci svatojánské*) a rané tragédie jako *Romeo a Julie*.
 - **II. kolem r. 1600:** Ztráta iluzí, svět je vnímán jako místo, kde je těžké najít záchytný bod. Vítězí lidská slabost, žárlivost, touha po moci; objevuje se mravní zkáza člověka. Píše své největší tragédie (*Hamlet*, *Othello*, *Macbeth*, *Král Lear*).
 - **III. po roce 1610:** Období „smíření“, objevují se až pohádkové a kouzelné motivy. Píše romance jako *Bouře*, *Zimní pohádka* nebo *Cymbelín*. Sem spadá také

historická hra *Jindřich VIII.*

- **Básník:**

- Napsal 154 sonetů (motivy milostné, pomíjivost života, čas, ale i politika).
- Jeho básnická tvorba je dodnes považována za absolutní vrchol alžbětinské poezie.

Zařazení autora:

- Renesanční autor (přelom 16. a 17. století).
- Výrazný představitel tzv. *alžbětinského divadla* (= označení pro tvorbu dramatiků pozdní anglické renesance; spadá do období vlády královny Alžběty I. V této době v Anglii vznikaly profesionální divadelní společnosti a stavěly se první skutečné divadelní budovy).

Charakteristika období (Literárně-historický kontext)

RENESSANCE = z francouzštiny, znamená znovuzrození antiky (obnova antických hodnot, ideálů a vzorů).

- Zrodila se ve 14. století v Itálii a postupně se šířila po Evropě.
- Střídá středověk → znamená počátek novověku.
- Představuje obrovskou proměnu evropské společnosti: středem zájmu a vesmíru se stává samotný člověk, už ne Bůh. Typická je víra v pozemský život, důraz na reálný život a reálný svět, ve kterém člověk žije.
- Nejvyšší dokonalostí už není Bůh, ale umění a lidský rozum.
- Dochází k obrovskému rozvoji přírodních věd (astronomie), lékařství (anatomie) a zámořských objevů.
- **Humanismus:** Myšlenkový směr, který je s renesancí úzce spjat. Staví do centra pozornosti člověka, jeho vzdělanost a schopnosti. Člověk je považován za strůjce a tvůrce vlastních hodnot.

Pojmy:

- **Drama** = divadelní hra, děj se tvoří pomocí promluv postav.
- **Tragédie** = dramatický žánr s tragickým (špatným) koncem, hrdina často umírá v marném boji.
- **Komedie** = dramatický žánr s vtipným dějem a dobrým (šťastným) koncem, často řeší omyly nebo zamilovanost.
- **Sonet (znělka)** = lyrický básnický útvar s přesně daným pevným schématem, má vždy celkem 14 veršů.
 - *Italský sonet*: má schéma 4-4-3-3 verše (psali jej např. F. Petrarca či D. Alighieri).
 - *Anglický (shakespearovský) sonet*: má schéma 4-4-4-2 verše (3 čtyřverší a závěrečné pointující 1 dvojverší).
- **Blankvers** = druh verše, který se nerýmuje (jde o pětistopý jamb). V Shakespearových hrách jím mluví výhradně vznešené a urozené postavy, aby se odlišily od prostého lidu (ten mluví v próze).

Rozbor: Romeo a Julie (1595)

- Jedná se o renesanční tragédii z autorova prvního (1.) období tvorby.
- **Literární druh**: drama
- **Literární žánr**: tragédie (hra ovšem začíná zcela jako komedie a postupně přechází v tragédii; je to přesný opak jeho hry *Sen noci svatojánské*, ta začíná jako tragédie, ale končí jako komedie). Tragédie obsahuje mnoho velmi komických a vtipných prvků (zejména díky postavě Chůvy).

Vysvětlení názvu díla:

- Název nese jména dvou hlavních tragických postav celého díla.

Tematický plán

- **Námět**: Nešťastná láska dvou mladých milenců. V lásce jim brání jejich znepřátelené

rodiny a společenské konvence. Námět zakázané lásky byl literárně zpracován mnohokrát už od antiky (např. Ovidius – *Proměny* – příběh Pyramus a Thisbé). Přímou předlohou pro tuto hru byla Shakespearovi starší epická báseň od Arthura Brookea.

- **Motivy:** Smrt, nešťastná a zakázaná láska na první pohled, mládí, hvězdy, svatby, krev, nenávisť, prastarý rodový spor, osud, jed a mír.
- **Hlavní myšlenka:** Kvůli lidské malichernosti, tvrdohlavosti a starým sporům umírají zbytečně mladí a nevinní lidé. Dále dílo ukazuje, že lidé pro upřímnou lásku udělají opravdu všechno a nebojí se obětovat i to nejcennější – vlastní život. Nesmyslné nepřátelství lze často ukončit až velkou tragédií.

Znaky směru (renesance) v díle:

- V centru dění je člověk a jeho pozemské city (odklon od Boha). Obrovská láska k člověku a víra v právo na vlastní rozhodnutí.
- Klasické dělení divadelní hry (Aristotelovo pravidlo) na 5 částí: expozice, kolize, krize, peripetie, katastrofa.

Kompozice a výstavba:

Děj je psán chronologicky. Hra je rozdělena na **5 dějství + PROLOG** (úvodní sborové shrnutí toho, co se bude dít a jak to dopadne).

- **Expozice:** Děj se odehrává ve Veroně (Itálie). Seznamujeme se se dvěma ostře rozhádanými šlechtickými rody (Kapuleti a Montekové), které proti sobě bojují v ulicích.
- **Kolize:** Julie je rodiči zasnoubena s hrabětem Parisem. Romeo se z nešťastné lásky k jiné ženě (Rosalině) vnutí na ples Kapuletů. Zde se poprvé setkává s Julií → dochází k obrovské lásce na první pohled. Následuje slavná balkonová scéna, kde si vyznají lásku.
- **Krize:** Milenci se potají (s pomocí chůvy a kněze) vezmou. V ulicích dojde ke rvačce. Juliin bratranec Tybalt zabije Romeova kamaráda Merkucia. Romeo se rozzuří, Tybalt v souboji zabije a stane se vrahem.
- **Peripetie:** Romeo je vévodou vyhoštěn do Mantovy pod trestem smrti. Julie, aby se nemusela provdat za Parise, vypije s pomocí kněze lektvar. Ten způsobí, že vypadá na 42 hodin jako mrtvá, čímž chce získat čas na útěk s Romeem.
- **Katastrofa:** Zpráva o plánu se k Romeovi nedostane včas. V hrobce zabije Parise, najde „mrtvou“ Julií a ze žalu vypije prudký jed. Když se Julie probudí a vidí mrtvého Romea, probodne se jeho dýkou. Nad jejich těly nakonec následuje po promluvě vévody usmíření

obou zničených rodů.

Jazyk:

Mluva postav se radikálně liší podle jejich společenského původu (tzv. jazyková charakteristika):

- **Vyšší vrstva:** Romeo, Julie, kněz, vévoda – jejich jazyk je plný nádherné poezie, metafor a vznešených promluv. Mluví v nerýmovaném **blankversu**.
- **Nižší vrstva:** Chůva, sluhové, hudebníci – mluví v obyčejné, mnohdy vulgární **proze** (slouží jako komické uvolnění děje).

Charakteristika hlavních postav:

- **ROMEO (Montek):** Mladý šlechtic. Je smělý, citlivý a upřímně zamilovaný. Jedná ale často velmi unáhleně, odvážně a silně impulzivně. Je zcela ovládán svými emocemi, pro lásku je ochoten se zabít.
- **JULIE (Kapuletová):** Velmi mladá (táhne jí teprve na 14 let). Zpočátku je poslušná a naivní dívka, ale díky lásce k Romeovi rychle dospívá. Je lehkomyslná, velmi krásná, laskavá, citlivá, ale podobně jako Romeo jedná unáhleně. Má velmi ráda svou chůvu a pro lásku se dokáže zcela obětovat.
- **CHŮVA:** Juliina kojná a vychovatelka. Je to prostá, obyčejná žena z lidu. Je nesobecká, velmi veselá, zemitá a upovídaná (vnáší do jinak pochmurné tragédie výrazné komické prvky). Milence po celou dobu podporovala a dělala jim spojku. Snaží se jednat jako Juliina nejlepší přítelkyně, ale v kritické chvíli jedná s pragmatickým „rozumem rodiče“ (radí Julii vzac si raději živého Parise než vyhnaného Romea).
- **bratr VAVŘINEC (Lorenzo):** Zbožný, moudrý a obětavý františkánský mnich (kněz). Oddal Romea a Julii potají, protože věřil a doufal, že se jejich tajným sňatkem oba zneprátelené rody konečně udobří. On vymyslí riskantní plán s uspávacím lektvarem.
- **MERKUCIO:** Romeův nejlepší kamarád a příbuzný veronského vévody. Je vtipný, cynický a velmi výřečný. Je zabit Tybaltem, přičemž před smrtí proklíná oba rozhádané rody.
- **TYBALT:** Bratranec Julie z rodu Kapuletů. Je agresivní, horkokrevný a ctí své jméno. Chtěl neustále bojovat s Monteky, což se mu stalo osudným – byl zabit Romeem.
- **PARIS:** Vznešený, bohatý a pohledný hrabě, příbuzný vévody. Člověk, kterého si měla z vůle rodičů vzít Julie. Upřímně ji miluje, ale je na konci hry u hrobky omylem zabit

Romeem.

- **RODIČE (MONTEKOVÉ x KAPULETI):** Veronská šlechta. Navzájem se fanaticky nenáviděli (ale sami už si ani nepamatují, jaký byl vlastně původní důvod jejich rozepře). Byli pyšní a odmítali ustoupit. K rozumu přijdou a usmíří se teprve tehdy, když nad hrobem spatří své mrtvé děti.

Časoprostor (kde a kdy se odehrává):

- Děj se odehrává ve 14. nebo 15. století v Itálii, přesněji v renesančním městě **Verona** (zde žijí rody Kapuletů a Monteků a odehrává se zde většina děje).
- Druhou lokací je italské město **Mantova** (sem Romeo nedobrovolně odjíždí po svém vyhoštění za vraždu Tybalta). Příběh trvá pouhých pět zrychlených a horečnatých dní.

Stručný děj díla:

Příběh se odehrává v italské Veroně, kde proti sobě na život a na smrt bojují dva šlechtické rody – Montekové a Kapuleti. Děj začíná, když se Romeo Montek se svými přáteli v masce tajně vnutí na ples ke Kapuletům, aby zde zapomněl na svou nešťastnou lásku k Rosalině. Na plese ale potká čtrnáctiletou Julii Kapuletovou a okamžitě se do ní bláznivě zamiluje. Hned v noci za ní tajně přijde k jejímu balkonu, kde si vyznají lásku a domluví tajný sňatek. Hned druhý den je tajně oddá moudrý bratr Vavřinec, který doufá, že sňatek usmíří jejich rody.

Zápletka se však dramaticky zkomplikuje, když dojde k další pouliční rvačce. Juliin bratranec Tybalt zabije Romeova kamaráda Merkucia. Romeo v záchvatu vzteku Tybalta zabije a je za to vévodou okamžitě vyhnán z města do Mantovy pod trestem smrti. Rodiče mezitím nutí zoufalou Julii, aby si vzala hraběte Parise. Julie vyhledá pomoc u bratra Vavřince, který jí dá speciální lektvar. Po jeho vypití bude Julie vypadat 42 hodin jako mrtvá. Plán je takový, že ji uloží do rodinné hrobky a Romeo si pro ni potají přijede.

Posel s vysvětlujícím dopisem se však kvůli karanténě k Romeovi do Mantovy nedostane. K Romeovi se tak dostane jen hrůzná zpráva od jeho sluhy, že je Julie skutečně mrtvá. Zoufalý Romeo si koupí prudký jed a vrací se v noci k její hrobce ve Veroně. Před hrobkou potká Parise, kterého v souboji zabije. Uvnitř hrobky spatří „mrtvou“ Julii a aby nemusel žít bez ní, vypije jed a zemře. Krátce nato se Julie probere z umělého spánku a vidí po svém boku mrtvého manžela. Aby s ním mohla zůstat navždy, vezme jeho dýku a probodne se. Po odhalení této obrovské tragédie dojde nad těly obou milenců ke konečnému usmíření rodů Monteků a Kapuletů.

Inspirace dílem a přijetí:

- Dílo je považováno za nejznámější a nejslavnější příběh o lásce na světě. Má stálé místo v divadlech a vyučuje se po celém světě.
- Hra ovlivnila obrovské množství dalších tvůrců, napříč všemi epochami. Touto tragédií se inspirovali například:
 - Romain Rolland v novele *Petr a Lucie* (příběh tragické lásky za 1. světové války).
 - Jan Otčenášek v české novele *Romeo, Julie a tma* (tragická láska Čecha a Židovky za 2. světové války).
 - A. S. Puškin v mnoha svých dílech.
- Příběh byl také mnohokrát zfilmován (např. slavná moderní verze s L. DiCapriem z roku 1996) a adaptován do podoby slavných baletů, oper či muzikálů (např. *West Side Story*).